

Háttérzene

dobroda 1

Azon kapom magam, hogy ujjaimmal dobolok a volánon. A rég nem hallott, igen feszesnek tűnő, székely verbunk tempója késztelett a műanyag bevonat koptatására, pedig ilyesmire igen ritkán vetemedek vezetés közben. Mostanában inkább másféle zenéket hallgatok vezetés közben. A Kárpát-medence autentikus népzeneje most is ugyanúgy melengeti szívem, mint harminc évvel ezelőtt, csakhogy napjaink médiájában gyakran szorítja háttérbe a divatos, folklór alapokra épülő ún. világzene az archaikusabb hangzásvilágot. Pestig még legalább egy óra, már csak azért is, mert a régi hármason megyek. Ilyen korán még alig van forgalom. Hogy elüssöm a ködös-esős unalmas órát, kíváncsiságból betettem a Dobroda CD-jét az autó lejátszójába.

Néhány hete kaptam ajándékba barátaimtól a zenekar első, saját kiadványát. Az együttes tagjai valószínűleg nagy várakozással tekintenek a párszáz darabot számláló ezüstös lemezkére. Alig három éves működés után érezték, valami más is kell a mai médiacirkuszos világban egy tervekkel, vágyakkal teli együttesnek, a táncosok „élő banda” igényének kielégítésén kívül. A táncmozgalom 1972-es indulása óta a színpadra került táncos néphagyományokra épülő előadások jó minőségű kíséretén túl, számtalan jól felkészült zenekar próbálta már meghódítani a közönséget, piacot, megélhetést szerezni önálló produkciókkal. A Karancslapujtőn 2007-ben

indult zenekar nem volt ijedős, amikor a harmincegynehány éve indult Sebő, Muzsikás, Kalamajka, Gereben, vagy éppen az általuk is jól ismert salgótarjáni Dűvő nyomába eredtek. Hihetetlen konkurencia az, amivel szembenéznek.

60-ast mutat a kresztábla, leveszem a lábam a gázzól, alábbhagy a motorzaj. Hallgatva a gömöri hallgató tájat idéző dallamát, rájövök, más szemszögből kell értelmeznem az egész anyagot. A zene keltette emóciókra érdekesebb figyelni. Szabó János vendégénekes – egyébként ő is néptáncos a Nógrád Táncegyüttesből – csalhatatlan tájszó-lással idézi a Mátrától a Felvidékig húzódó terület hangulatát. Hirtelen éles váltás, Erdély, annak is a túlsó vége szólal meg a hangszereken keresztül. A Dűvőtől már jól ismert, virtuóz szászcsávási dallamok, hasonló sorrendben, ahogyan Hrúz Dénestől hallottam. Kár, hogy csak a sorzárlatoknál érződik ki a második hegedű, ifj. Gelencsér János precíznek tűnő játéka, mert ettől más igazán a Dobroda csávásija, valamint édesapja, Gelencsér János különleges ritmusú „háromhúros mezőségi kontra-játéka” miatt. Irigylem a könnyed csuklót, ami ehhez adottságként szükségeltetik. – Emlékeim szerint ettől a hangszertől és sajátos ritmusképleteitől mindig ájuldoztak a nyugat-európai népzeneészek. – Apa és fia egy bandában! Ez igazán autentikus vonás egy népzenei játszó zenekarban. Meglepő

módon a még tinédzser hegedűs a lemezanyag választásának ötletgazdája. Nem kis merészség.

Vajon mi az új a Dobroda játékában, előadásmódjában? Saját bevallásuk szerint belső természetes szükségletük hozta létre a CD-t. Lehet valami ebben az érzésben, mert ami az első hangok után ujjaimat dobolásra ingerelte, az a frissesség, ami ifjú, tehetséges primásuk, Tóth Ádám játéknak lendületet ad. Hihetetlen energiával tör ki belőle a zenélés vágya. Ha arra gondolok, milyen volt annakidején a „Nomád-nemzedék” népzenei vonulata, egyfajta retro-érzés vesz rajtam erőt a játék halatán.

Ismét fékezni kell, s mintha a forgalom is a lemezre ritmizálna, lassú szám következik Bogártelkéről (Erdély). A címe: *In memoriam Boros Samu*. Emlékezés egy neves erdélyi primásra, akitől sokan tanultak a mai népzeneészek közül. Nyilvánvalóan hangzóanyagról. Gondosan harmonizált, pátosszal teli, méltó tisztelgés a nagyközönség előtt ismeretlen cigányzenésznek. Már egyszer hallgattam ezt a CD-t, s visszaemlékezve az akkori élményére, vannak benne furcsaságok. Különösen a stílusok közötti, szolidan érvényesülő eltérések provokáltak. Leginkább Hegedűs Barbara énekhangja tűnt leckefelmondásnak, annyira vigyáz a hangmagasságokra. Nem igazán meri elengedni magát, pedig visszafogott többlet érződik a hangjában. Az Erdély keleti részéről, magyarszovátiként eredeztetett dalok stíluskülönbségekkel, bonyolult sorvégi hajlításrendszerükkel térnek el környezetüktől. Kodály és Bartók óta köztudott, hogy a magyar népzene közel nyolcvan százaléka hangszer nélküli énekes dallam. Van tehát bőséges elemeznivaló. Talán az alkalomszerű közös együttműködés, vagy az eredeti hangzóanyag-hall-

gatás és -elemzés ritka lehetőségéből, esetleg a stúdió szokatlan, rideg légköréből adódhat ez a túlzott koncentrált-ság. Valójában nem zavarja a lemez szerkezetét, sőt, izgalmas kontrasztot teremt a bogártelki és a bonchidai igazán eltalált, méltóságteljes brácsa-bögő kíséretével. A keleti-palóc területre eső magyarbödi, jellegzetesen újstílusú dallamai sem mutatnak jelentős stíluseltérést az előadás technikájában, bár ezeket a dallamokat mintha könnyedebben adná elő a csoport. Mindenképpen figyelemreméltó a cimbalom statikus, biztonságot adó játéka, amivel gondosan kordában tartja zenésztársait. Gyakran elkövetett hiba ennek a tájegységnek az interpretálásakor a csárdásdallamok túlhajtása. A Dobroda viszont átgondolt tempóban, nagyon élvezhetően – túlfűtött táncosoktól nem hajtva – igazi zamatot adott a válogatásnak. Apropos, cimbalom; az első, székelyföldi összeállításban említett feszességben is Balázs Barna a „ludas”. A nagyon vékonyra párnázott, vagy talán párna nélküli(?), csilingelő hangot adó cimbalomütők vibráló játéka feszítette ki a tempót, táncra készítette az ujjaimat.

A 7. számként jelölt bonchidai választásban kissé hiányolom a romános zenei jellegzetességet, és a falu elkülönülten ismert dallamait, amiről igazán híres lett a Széktől néhány kilométerre lévő mezőségi község. Széken és a Mezőség nagy részén ugyanis egészen más stílusban, a középkor óta alakítottak ki komplett táncrendeket muzsikus-táncos generációk. Tudni vélem, hogy a bonchidai gyűjtés eredetileg román primástól való, aki a legenda szerint „románul és magyarul is tudott muzsikálni”. Így is kellemes érzés volt hallani. A már említett kontrakíséret mellett a bögős, Novák György pontos összjátéka támasztotta meg a hegedűk játékát. A cimbalommal

együtt ők hárman, adták meg a bonchidai hangzást. Hozzá kell tennem, hogy még markánsabban szólna, ha a klasztrikus bögővonó helyett a szegényebb erdélyi bandákra jellemző, nehezebb, duplaszórú, saját készítésű, vaskosabb bögővonót is bátran használnák. Persze, ez egy stúdiófelvételen egy tapasztalatlanabb technikus számára rémálom a rengeteg reccsenő, sipító felhang miatt. Nem véletlen, hogy a száz évvel ezelőtti fonográfos gyűjtések idején az ilyen zeneszerszámokat használó zenekarokat nevezték „erdélyi hamis bandáknak”. A bögő ott van, ahol lennie kell.

A tábla szerint Palócföld déli határánál járok a Galga völgyében, s természetesen ismét palóc dallamok csendülnek a hangfalakból. Cím szerint, Kazárról. Nos, nem nagyon van mit hozzátennem. „Rozmaringnak csak az a szokása...” dúdolom Barbarával együtt, s otthon érzem magam. Lassúcsárdás, majd friss, s a két hegedű egymásnak feleselgetve képeket idéz fel bennem: rebbenő szoknyák, fényes csizmák, főkötők, mosolygó arcok. Kissé kopott kultúrházak huzatos levegőjét érzem. Csak most veszem észre, hogy bekapcsolva hagytam a légbefűjőt. Gödöllőt elhagyván tempósabbá válik a forgalom a 3-as főúton, akárcsak a mezőkölpényi színpadra kívánczó nóták. Teljes táncrend; férfitáncok, forduló, lassú és friss csárdás több mint hét percben. A hegedűsök élvezik a zakatoló kíséretre húzható, tetszés szerinti virgaváltozatok ismétlésre sarkalló, hangulatos variációit. Avatatlan fülnek egy kicsit hosszú, pedig igazán jól kigyakorolt összjátékot

hallok. Ennél a darabnál éreztem a legerősebben a tánckíséret iskoláját. Tulajdonképpen az egész repertoáron uralkodó volt a kísérő-zenekari előélet. Rendre legényes, lassú csárdás és friss az építkezés alapja. Hogyan oldható fel ez a kötöttség? Természetesen lakodalmi hangulattal. És lám, poén az utolsó, a különös módon vasvári verbunkkal indító, majd a Nógrádban is nagyon ritkán hallható „ugros” tempójú csárdásba váltó dallamegyveleg. Magától értetődően palóc anyag (Kürt) a finis. Tréfás, immár a hallgatósággal kacsintgató, a zenei produkciót célba vevő vőfélytőszttal a cimbalmos szájából.

Lehet, hogy az egész lemez szerkezete hagy némi kívánnivalót maga után, mind felépítésében, mind stílusértelmezésben, hiszen „csak” erdélyi és palóc anyagot tartalmaz. Az előregedett épületfára vetülő zenekari logó-hegedű árnyéka a CD borítón találóan harmonizál az eredeti, nyersebb hangzást megvalósító hanganyaggal. Itt olvasható, hogy a Dobroda zenekar céljának tekinti az egész Kárpát-medencei magyar terület népzenejének autentikus formában való tanulását és bemutatását. A lemezen hallható két tájegység területileg is igen nagy, hihetetlenül sok kisebb, sajátos hangzásvilágot őrző kistájjal, faluval, etnikai elkülönültségekkel. Sok lemezidőre lesz még szükségük. A *dobroda 1* első nekifutásnak nem is rossz! ...Hm, már az M3-as bekötőjén vagyok. Azt hiszem, hazafelé is meg fogom hallgatni.

(Magánkiadás, Budapest, 2009)